

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ «АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ТВІР» В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Олена Яремчук,
*аспірант Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності НАПрН України*

Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 року регулює сферу аудіовізуального бізнесу всього лише двома статтями: 1 та 17. У ст. 1 вищенаведеного Закону, що має назву «Визначення термінів» наводиться таке поняття аудіовізуального твору — це твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, компакт-диску тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодують) рухомі зображення (як із звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду екрана (кіноекрана, телевізійного екрана тощо), на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів. Видами аудіовізуального твору є кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайд-фільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультиплікаційними), неігровими чи іншими. А ст. 17 говорить нам про авторське право на аудіовізуальний твір. Ось, практично, весь перелік чинного законодавства України, що стосується сфери аудіовізуального бізнесу.

Наталія Безсмертна,
*студент Київської державної академії водного
транспорту імені Петра Конашевича-Сагайдачного*

За роки незалежності в Україні не створено жодного більш-менш систематизованого законодавчого акту, який би міг регулювати відносини в аудіовізуальній сфері. 13.01.1998 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про кінематографію», що, на думку наших посадовців, мав би:

- врегулювати всі спірні питання, які виникають у сфері виробництва аудіовізуальної продукції в цілому, зокрема, у кінематографі;
- заповнити прогалини в законодавстві, які стосуються кіно та допоміг би, нарешті, вийти українському кінематографу з глибокої кризи.

Проте аналіз цього Закону говорить нам про зовсім інше, а саме, що аудіовізуальна сфера в Україні є, практично, незахищеною та кінематограф, на жаль, перебуває у занепаді.

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

Отже, як уже було зазначено доробок українського законодавства в аудіовізуальній сфері є незначним. Для порівняння звернемося до досвіду інших країн. Наприклад, польський Закон «Про авторське право та суміжні права» [2] надає поняттю аудіовізуального твору особливе місце, присвячуючи його захисту окремий шостий розділ. Таке ставлення до аудіовізуальних творів в конструкції Закону визначається особливою роллю, котру ці твори виконують у формуванні сучасної культури, основним твором якої є образ.

Поміж об'єктів аудіовізуальної сфери у світі, науковці називають фільми (німі і зі звуком), телебачення (в різних його формах), відеограми, аудіовізуальні компакт-диски, відеоігри, теле-тексти, комп'ютерні сітки, віртуальну реальність тощо. Аудіовізуальна сфера змінюється так швидко, що за її темпом перетворень не встигають дослідники: сьогодні вони лише намагаються систематизувати різноманітні явища аудіовізуальної культури.

Подані вище елементи аудіовізуальної сфери, безперечно, не претендують на вичерпність і логічність поділу. Також не є досить зрозумілим, які нові медіа виконують функцію лише носія чи каналу комунікації (публікації твору), а які можна визнати новим видом твору. Невідомо також, які об'єкти є тільки технічно новою версією відомих раніше творів, а які своєю появою визначають новий напрям розвитку культури. Ці питання, сформульовані на початку вивчення та аналізу проблеми, показують складність юридичного визначення поняття «аудіовізуальний твір».

Введення в юридичний словник терміна «аудіовізуальний твір» відбулося тоді, коли використовуваний раніше термін «кінематографічний твір» став надто вузьким, аби вмістити всі елементи аудіовізуальної сфери, що з'явилися в результаті розвитку

телебачення і відеотехнологій. Після того як нове поняття почало домінувати в юридичних словниках, з'явилися аудіовізуальні компакт-диски, мультимедійні комбінації, телебачення з високою роздільною здатністю, інформаційні сітки. Та постало питання, чи поняття «аудіовізуальний твір» здатне охопити такі різні об'єкти, чи краще запровадити в аудіовізуальну сферу більш детальну диференціацію і його частину (передусім об'єктів у цифровій формі) охопити субкатегоріями. Ці питання останнім часом часто та жваво обговорюються в доктрині авторського права.

Поняття «аудіовізуальний твір» використовується в законодавствах деяких країн уже протягом 20 років, замість або одночасно з поняттям «кінематографічний твір» або «фільм».

Назва «аудіовізуальний твір», хоча й здається передає єдність аудіо- та візуальної матерії твору, часто інтерпретується в спосіб, який навіює, радше, окремість образу та звуку, ніж їх поєднання. У визначеннях аудіовізуального твору помічаємо формулювання, які вказують на можливість звукової складової (як із звуковим супроводом, так і без нього — як в українському Законі [1] ст. 1) — альтернативність появи твору зі звуком і просто образу без звукового супроводу. В літературі [3] домінує думка, що дефініція аудіовізуального твору повинна бути побудована виключно на належності його до сфери образів.

Якщо на формулювання ст. 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права», дивитися через призму останнього припущення, то охорону звукової складової аудіовізуального твору потрібно було б визнати як цілком необґрунтовану. Однак, виникає проблема, чи слід застосовувати два окремих правових режими в ситуації, коли радіореклама реалізується тим самим виробником, в колі тих самих авторів і, часто, в той самий час, що й реклама телевізійна?

Між ними все ж таки існує подібність процесу формування твору, що полягає в спільній творчості багатьох осіб, які виконують певні завдання під керівництвом режисера.

Аналізуючи текст чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1], серед аудіовізуальних творів, насамперед, виділимо:

- кінематографічні твори (художній фільм);
- телевізійні твори;
- відеограми.

Однак виникають певні сумніви щодо того, чи поняття «аудіовізуальний твір» може стосуватися до телевізійних програм, які транслюються в прямому ефірі (live TV), оскільки вони не відповідають вимозі фіксування на фізичному носії, хоча науковці і схиляються до того, щоб такі твори визнавати аудіовізуальними. У науковців [3] немає сумнівів, що визначення «аудіовізуальний твір» охоплює всі телевізійні твори, навіть ті, які транслюються в прямому ефірі. Незважаючи на певні труднощі, слід визнати, відповідно до тенденцій сучасного українського законодавства, що перераховані, три групи аудіовізуальних продуктів можуть розглядатись як типові твори, що наповнюють суть поняття «аудіовізуальний твір».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» (в редакції Закону України від 11.07.2001 року № 2627-III, з подальшими змінами та доповненнями) від 23.12.1993 року № 3792-XII.
2. Закон Республіки Польща «Про авторське право і суміжні права», прийнятий Польським Парламентом 04.02.1994 року.
3. Коноваленко В. Авторское право и смежные права / Владимир Коноваленко. — Х. : Фактор, 2006.

Тож з впевненістю можна стверджувати, що українське законодавство є недосконалим і не достатньо допрацьованим в аудіовізуальній сфері. Всього здобуток України в цій сфері — це всього дві статті Закону України «Про авторське право і суміжні права». Тож ця проблема потребує якнайшвидшого вирішення на законодавчому рівні, після подолання Україною світової економічної кризи.

Науковий прогрес не стоїть на місці, аудіовізуальна сфера перебуває в постійному розвитку, в результаті чого створюються нові об'єкти в цій сфері, що потребують захисту. Тому українським законотворцям потрібно мобілізувати свої сили в даному питанні та прийняти єдине, правильне рішення, що допоможе вітчизняному законодавству відповідати усталеним, світовим нормам. ♦